

УДК 786

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/30.212252>

Василь СУВОРОВ,

orcid.org/0000-0002-8288-5978

викладач-методист

Луцького педагогічного коледжу

(Луцьк, Україна) suvorovvo@gmail.com

Ярослав НАЗАР,

orcid.org/0000-0002-6874-8627

старший викладач

Луцького педагогічного коледжу

(Луцьк, Україна) suvorovvo@gmail.com

Борис КОЦЮРБА,

orcid.org/0000-0003-4210-0248

викладач

Луцького педагогічного коледжу

(Луцьк, Україна) suvorovvo@gmail.com

ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ВИХОВАННІ МУЗИКАНТА У КЛАСІ БАЯНА-АКОРДЕОНА

У статті розкривається певна поетапність прояву творчого потенціалу студента інструменталіста у класі баяна-акордеона. На основі фундаментальної праці завідувача кафедри народних музичних інструментів та вокалу Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Андрія Душиного «Методика активізації творчої діяльності майбутніх учителів музики у процесі музично-інструментальної підготовки» здійснено аналіз конструктивно-пріоритетного самовираження творчого потенціалу. Водночас розкрито і активізовано творчий потенціал студентів крізь призму власної інспірації музичних зразків. Звернення до методики А. Душиного, її поетапність у сфері інтерпретації та композиції постає триединою складовою частиною, яка має такий виклад у дієвій формі: «виникнення задуму», «уявлення плану творчих дій», «втілення задуму в матеріалізовану форму».

Доведено, на основі методики А. Душиного, що сьогодні систематично втілюється залучення молоді до написання музики для баяна-акордеона. Першоосною творчого komponування власних творів молодих митців виступив творчий проект А. Душиного «Молода генерація Львівської баянної школи» (2008), який виступив стартовою активізацією молодого покоління творчих студентів до самовиявлення творчого потенціалу через написання та перше виконання авторських композицій. У подальшому такий прояв молоді генерації ми спостерігаємо в номінації «композитор-виконавець» у рамках Міжнародного конкурсу баяністів-акордеоністів «Perpetuum mobile» (з 2012 року).

Аргументовано, що сучасна методика навчання гри на інструменті постає невід'ємною частиною загально-творчого розвитку студента, прояв здатності до творчості і прояв власного творчого потенціалу – знаковий успіх викладача зі спеціальності, його вміння підтримати та стимулювати студента до всебічного осмислення власного музичного матеріалу крізь призму імпровізації до ното-запису. Такі чинники постають основою у вихованні молодого покоління музикантів і схвальні у їх використанні в навчальному процесі всіх рівнів закладів вищої освіти XXI століття.

Ключові слова: творчість, активізація, інструментальна підготовка, баян-акордеон.

Vasyl SUVOROV,

orcid.org/0000-0002-8288-5978

Teacher-methodologist

Lutsk Pedagogical College

(Ukraine, Lutsk) suvorovvo@gmail.com

Yroslav NAZAR,

orcid.org/0000-0002-6874-8627

Senior Lecturer

Lutsk Pedagogical College

(Ukraine, Lutsk) suvorovvo@gmail.com

Borys KOTSYURBA,
 orcid.org/0000-0003-4210-0248

Teacher
 Lutsk pedagogical college
 (Ukraine, Lutsk) suvorovvo@gmail.com

THE IMPORTANCE OF CREATIVE POTENTIAL IN THE EDUCATION OF MUSICIANS IN THE CLASS OF BAYAN-ACCORDION

The article reveals a certain phasing manifestation of the creative potential of the student instrumentalist in the bayan-accordion class. Based on the fundamental work of the Head of Folk Musical Instruments and Vocals Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Andriy Dushniy "Methods of activating the creative activity of future music teachers in the process of musical and instrumental training" the analysis of constructive-priority self-expression of creative potential is carried out. At the same time, the creative potential of students is revealed and activated through the prism of their own inspiration of musical samples. Appeal to the method of A. Dushniy, its phasing in the field of interpretation and the composition appears as a triune component which has the following statement in effective form: "The emergence of the plan", "Presentation of a plan of creative actions", "Embodiment of the idea in a materialized form".

Proved, based on the methodology A. Dushniy, today the involvement of young people is systematically embodied writing music for bayan-accordion. The basis of creative composition of their own works young artists performed a creative project A. Dushniy "Young generation of Lviv bayan school" (2008), who was a startup to activate the younger generation creative students to self-expression of creative potential through writing and the first performance of the author's compositions. Further, such a manifestation of the young generation we observe in the nomination «composer-performer» within the framework of the International bayan-accordion competition "Perpetuum mobile" (since 2012).

Argued, modern methods of teaching the game on the instrument appears an integral part of the general creative development of the student, manifestation of the ability to be creative and manifestation of own creative potential – significant success of a teacher in the specialty, his ability to support and stimulate the student to a comprehensive understanding of their own musical material through the prism of improvisation to the musical notation. Such factors form the basis in the education of the young generation of musicians and positive in their use in the educational process of all levels of higher education institutions of the XXI century.

Key words: creativity, activation, instrumental training, bayan-accordion.

Постановка проблеми. Творчий розвиток музиканта завжди актуальний у сфері навчання та виховання особистості. На будь-якому етапі опанування інструментальною підготовкою здійснюється акцент на різновекторності залучення студентів до творчості через створення елементарних нотних взірців написання певних творів, колективному музикуванні та інспірації творів для них (інструментування, аранжування, перекладення, тощо). Тому вкрай важливо актуалізувати студентство до творчості, в тому числі – через гру на інструменті (баян-акордеон), і давати можливість самовиражатися у спектрі творчого натхнення та досягнення мистецтва виконавської вправності.

Аналіз останніх досліджень. Серед авторів, у працях яких відображена творчість як засіб комунікації фаховою підготовкою студентів, варто відзначити В. Беспалько (Беспалько, 1989), А. Муху (Муха, 1979), В. Кузьо (Кузьо, 2012) та ін. Творчість як особливість психологічної науки розкривають автори В. Біблер (Біблер, 1975), О. Костюк (Костюк, 1965), О. Ранка (Ранк, 2003). Щодо активізації творчого потенціалу студентів у процесі інструментального навчання, пріоритетними напрацюваннями постають роботи Г. Падалки (Падалка, 2008)

та А. Душного (Душний, 2008), які експериментально перевірені та доведені зі сторони авторських методик щодо вияву творчого потенціалу студентів у класі інструментальної підготовки (у нашому розумінні – баян, акордеон). Відтак «мистецький потенціал поєднує в собі як педагогічно-методичну, так і музично-творчу ланки становлення педагога-професіонала сучасності» (Кузьо, 2012: 94).

Мета статті – розкрити значення творчого потенціалу музиканта-інструменталіста у класі баянно-акордеонної підготовки ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах навчального процесу з підготовки вчителів музичного мистецтва у сфері інструментальної підготовки (баян-акордеон) можна відзначити низку нових акцентів, які сприяють прояву власного творчого «Я» у студентської молоді і тим самим сприяють утвердженню їх як різнопланових, широко обізнаних творчих особистостей, готових до реалізації свого потенціалу крізь призму соціуму сьогодення.

Реалією творчої діяльності у прояві новизни, яка не існувала у світлі попереднього прояву, вчені вважають саме цей реципієнт (Біблер, 1975: 41). Творчість визначає певний індивідуум і постає

її невід'ємним індивідуальним компонентом. Відтак «творчість починається там і тоді, коли людина виходить із царства необхідності до царство свободи, вибору, духовного пориву, бажання, радісного і страдницького виявлення власного «я» (Безпалько, 1989: 40).

Щодо музичної творчості, то вона «передбачає створення якісно нового в будь-якій сфері музичного мистецтва, досягнення художнього результату, що відтворює в образно-неповторній формі суттєві риси дійсності» (Душний, 2008: 8). Згідно з науковими дослідженнями О. Ранка, А. Мухи, О. Костюк «під творчістю в музиці розуміють створення музики (композицію), передумовами якої виступає природній талант, художня майстерність, професійна освіта, життєвий досвід, соціальна зрілість, уява, натхнення» (Ранк, 2003; Муха, 1979; Костюк, 1965).

Відтак для ефективного творчого процесу має бути найвища зосередженість на матеріалі самої діяльності. Тому первинною установкою для активізації творчої діяльності в процесі інструментального (баянно-акордеонного) навчання виступає опора на власний досвід студента. Щоб мати змогу творити, потрібна здатність володіння певним досвідом в тій галузі, якій присвячуються творчі діяння, а основу акумулюють компетенції щодо певних знань та умінь.

Слушною є думка світила мистецької педагогіки, професора Г. Падалки, яка серед низки пріоритетних компонентів творчої діяльності навчального процесу називає такі: логічне мислення; емоційне переживання, інтуїтивне осягнення змісту художніх образів; уяву (Падалка, 2008). Дослідниця каже: «Логічне мислення в процесі навчальної творчої діяльності передбачає спонукання учнів до пошуку оптимальних способів вираження власного художнього задуму. Емоції не виникають самі по собі, вони йдуть пліч-о-пліч із інтелектуальним мисленням, центральним компонентом творчого процесу вважається інтуїція, як своєрідний вид психічної діяльності, що має певні особливості і з якою дуже тісно пов'язана уява. Тому що, щоб створити що-небудь, спочатку необхідно собі уявити в ідеалі те, що буде втілено потім у матеріальному об'єкті» (Падалка, 2008: 116–118).

Пріоритетом новизни щодо активізації творчої діяльності студента-інструменталіста виступає фундаментальна праця кандидата наук, доцента Андрія Душного «Методика активізації творчої діяльності майбутніх учителів музики у процесі музично-інструментальної підготовки» (Душний, 2008), скомпонована та експериментально перевірена навчальними інституціями країни. Важливо

зазначити, що дослідник обґрунтував ієрархічну концепцію методики, яка складається із трьох стадій («творче наслідування», «зумовлена творчість», «вільна творчість»), характеризує здатність студента до тої чи іншої творчої активності на певній стадії і зумовлює його поетапний розвиток до створення саме власної музики. Звичайно, що дана методика є індивідуальною і не може використовуватися для всіх студентів в однаковому викладі, але вона виступає базовою для творчого розвитку, творчого прояву, творчої активності і творчого самовираження музиканта-педагога у класі основного інструменту, зокрема баян-акордеон.

Активізувати творчий потенціал студента неможливо поза його увагою до внутрішнього світу і зовнішнього його сприйняття, тому, взявши за основу елементарну здатність до творчості, викладач поступово розвиває цю сторону у відповідності до природніх даних студента. Тому «студентська творчість у різних її проявах, створенні інтерпретації музичних образів чи композиторських спробах не може бути продуктивним процесом за умов збідненого духовного життя студентів, обмеженості їхніх життєвих інтересів, вузького мистецького кругозору» (Душний, 2008).

Взявши за основу методику Душного та її поетапність у сфері інтерпретації та композиції, науковець наголошує на триєдиній складовій частині, яку ми аргументуємо таким чином:

- через «виникнення задуму» крізь призму усвідомлення певних творчих установок на майбутню мелодіку чи певну мелодичну лінію, того чи іншого жанру або форми може ініціюватись як самим студентом, так і викладачем, до усвідомлення мети та доцільності такого творчого процесу;

- щодо «уявлення плану творчих дій», то тут варто звернутися до пошуку важелів для реалізації задуму, уявного плану та емоційного переживання й відтворення внутрішнім слухом і через елементи імпровізації на інструменті в його майбутню матеріалізацію;

- «втілення задуму в матеріалізовану форму» проявляється через спектр паперового (електронного) викладу внутрішніх думок митця, втілення оміряного змісту та форми твору із усіма виконавськими елементами, технічним та динамічним наповненням, тощо (Душний, 2008: 24–26).

Отже, написання студентами музики¹ – найвищий ступінь їхнього творчого розвитку, модифікується

¹ Зокрема, студентами які опановують фах інструменталіста (баян, акордеон) і не мають дотичності до професійного опанування композиторським письмом, а тільки поодинокі беруть консультації щодо правильного паперового викладу власних творчих думок.

у спектр виконавської майстерності та надійності, проявляється у власних друкованих нотних виданнях, участі у творчих змаганнях в якості композитора-виконавця. А тому «поетапне засвоєння дій і перенесення їх до власної творчості на стадії «Вільна творчість» поступається місцем опосередкованому відтворенню вже засвоєного у невимушеному процесі виявлення власних художніх задумів і творчих намірів» (Душний, 2008: 92), сприяє найвищому прояву творчого розвитку музиканта-інструменталіста у класі баяна-акордеона.

Сьогодні першоосновою залучення студентства до творчої діяльності виступив творчий проєкт Андрія Душного «Молода генерація Львівської баянної школи», заснований у 2008 в контексті науково-мистецького мегапроєкту «Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва» (2005). Водночас у контексті проєктів засновано серію видань «Творчість композиторів Львівської школи», де свої взірці музики запропонували молоді музиканти-виконавці Іван Ониськів («Посвята Антонію Вівальді», «Подорож на схід» для дуету акордеонів), Олеся Колосовська («Дві прелюдії»), Ярослав Олексів («Мініатюра-жарт», Дві поліфонічні п'єси), Володимир Салій («Consuello»), Мар'ян Ольховський (Вальс-мюзет «Незабудка»), Роман Стахнів («Smile»).

Провівши певну аналітику, можна стверджувати що сьогодні студентська молодь підвищує свій творчий потенціал за рахунок компонувань власних взірців музичної тканини. Серед таких сьогодні відомих митців молоді генерації, які свого часу робили творчі спроби в лавах студентства, можна назвати такі імена: Ярослав Олексів, Павло Гільченко, Роман Пунейко (Львів), Роман Стахнів (Дрогобич), Володимир Годлев-

ський, Володимир Віцьков (Київ), Олексій Бекеші (Одеса). З-під їхнього пера вийшли відомі сьогодні твори: «Токата», «Соната-балада», «Let's run in jazz», «У настрої джазу», Сюїта «“Ніч на полонині” за драматичною поемою О. Олеся» Я. Олексіва; «Smile», «Сучасне ретро», «Без коментарів», «Прощальний джаз», Рондо «Пам-па-рам» Р. Стахніва; «Імпровізація у стилі джаз-фольк-року» В. Годлевського; Партита «Наслідкування геніям» В. Віцькова; «Спогад», «Парафраз» П. Гільченка; «Прелюд», «Дитяча сюїта» Р. Пунейка; «Dorian Grey» та «Присвята Анжелісу» О. Бекеші. Поштовхом для активізації творчого потенціалу стала категорія «композитори-виконавці» введена в Міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «Perpetuum mobile» у 2012 році. Відтак за підсумками окремих років видаються рукописи авторських доробків молодих митців «Педагогічний репертуар баяніста-акордеоніста» під упорядкуванням А. Душного, Б. Пица та В. Шафети (Дрогобич, 2013).

Висновки. Таким чином, провівши певну реструктуризацію інструментальної підготовки музиканта-педагога-виконавця в напрямку баянно-акордеонного мистецтва, ми відзначаємо: сучасна методика навчання гри на інструменті постає невід'ємною частиною загально-творчого розвитку індивідууму; прояв здатності до творчості і вияв саме творчого потенціалу – вагоме досягнення викладача з фаху, його здатність підтримати та стимулювати студента до всебічного осмислення уявної музичної матриці крізь призму імпровізації до більш структуризованого власне ното-запису. Такі чинники є пріоритетними у вихованні молодого покоління фахівців і рекомендовані в застосуванні в навчальному процесі всіх рівнів ЗВО ХХІ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДжЕРЕЛ

1. Беспалько В. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов. Москва : Высшая школа, 1989. 141 с.
2. Библер В. Мышление как творчество. Москва : Политиздат, 1975. 399 с.
3. Душний А. Методика активізації творчої діяльності майбутніх учителів музики у процесі музично-інструментальної підготовки : навч.-метод. посіб. [для студентів вищих навч. закладів освіти та мистецтв]. Дрогобич : Посвіт, 2008. 120 с.
4. Костюк О. Сприймання музики і художня культура слухача. Київ : Наукова думка, 1965. 117 с.
5. Кузьо В. Творчий розвиток студента-інструменталіста в контексті музичного мистецтва України. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [Ред.-упоряд. В. Гільницький, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич : Посвіт, 2012. Вип. 3. С. 93–99. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/3_2012/12.pdf.
6. Муха А. Процесс композиторского творчества. Київ : Музична Україна, 1979. 269 с.
7. Падалка М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
8. Ранк О. Эстетика и психология художественного творчества. *Психология художественного творчества*. Минск : Харвест, 2003. С. 5–21.

REFERENCES

1. Bepalko, V. (1975). *Sistemno-metodicheskoye obespecheniye uchebno-vospitatelnogo protsessa podgotovki spetsialistov* [System-methodological support of the educational process of training specialists]. Moskva: Vysshaya shkola. 141 s. [in Russian].
2. Bibler, V. (1975). *Myshleniye kak tvorchestvo* [Thinking as creativity]. Moskva: Politizdat. 399 s. [in Russian].
3. Dushniy, A. (2008). *Metodyka aktyvizatsii tvorchoi diialnosti maibutnikh uchyteliv muzyky u protsesi muzychno-instrumentalnoi pidhotovky* [Methods of activating the creative activity of future music teachers in the process of musical and instrumental training]: *navch.-metod. posib. [dlia studentiv vyshchykh navch. zakladiv osvity ta mystetstv]*. Drohobych: Posvit. 120 s. [in Ukrainian].
4. Kostiuk, O. (1965). *Sprymannia muzyky i khudozhnia kultura slukhacha* [Perception of music and artistic culture of the listener]. Kyiv: Naukova dumka. 117 s. [in Ukrainian].
5. Kuzj, V. (2012). *Tvorchyi rozvytok studenta-instrumentalista v konteksti muzychnoho mystetstva Ukrainy* [Creative development student-instrumentalist in the context of music art Ukraine]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh uchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka / [Red.-uporiad. V. Ilyzkiy, A. Dushniy, I. Zymomrya]*. Drohobych: Posvit. Vyp. 3. Pp. 93–99. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/3_2012/12.pdf [in Ukrainian].
6. Mukha, A. (1979). *Protsess kompozitorskogo tvorchestva* [The process of composing art]. Kyiv: Muzychna Ukrayna. 269 s. [in Ukrainian].
7. Padalka, M. (2008). *Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin)* [Art pedagogy (Theory and methods of teaching art disciplines)]. Kyiv: Osvita Ukrainy. 274 s. [in Ukrainian].
8. Rank, O. (2003). *Estetika i psikhologiya khudozhestvennogo tvorchestva* [Aesthetics and Psychology artistic creativity]. *Psikhologiya khudozhestvennogo tvorchestva*. Minsk: Kharvest. Pp. 5–21. [in Russian].